

Milletlerarası Ticarî Hakemlik Konusundaki Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 21.5.1991 Sayı : 20877)

Kanun No.
3730

Kabul Tarihi
8.5.1991

MADDE 1. — 21 Nisan 1961 tarihli Milletlerarası Ticarî Hakemlik konusundaki Avrupa Sözleşmesinin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MİLLETLERARASI TİCARİ HAKEMLİK KONUSUNDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ

Aşağıda İMZASI bulunan,

YETKİLİ şahıslar,

Birleşmiş Milletler Teşkilatının, Avrupa Ekonomik Komisyonunun himayesinde BİRLEŞEREK,

10 Haziran 1958 tarihinde New York'ta milletlerarası ticarî hakemlik konusunda aktedilen konferans neticesinde, yabancı hakem kararlarının tanınması ve icrası için bir sözleşmenin imzalandığını MÜŞAHADE EDEREK ve Avrupa ticaretinin gelişmesine yardım etmek, Avrupa'nın muhtelif memleketlerine mensup hakiki veya hükmi şahısları arasındaki münasebetlerde milletlerarası ticarî hakemliğin teşkilatlanmasına ve işlemesine engel olabilecek bazı güçlükleri imkân nisbetinde gidermek AMACIYLA aşağıda yazılı hükümler üzerinde ANLAŞMAYA varmışlardır.

1. Madde

SÖZLEŞMENİN TATBİK ALANI

1. İşbu sözleşme hükümleri :

a) Milletlerarası ticarî ameliyelerden doğan veya doğacak olan uyuşmazlıkların halli için aktolunan veya âkit sırasında mutad meskenleri veya muamele merkezleri değişik Âkit Devletlerde bulunan hakikî veya hükmi şahıslar arasındaki hakemlik anlaşmaları; ve

b) İşbu maddenin 1 inci paragrafının (a) bendinde derpiş olunan anlaşmalara dayanan hakemlik usulü ve hakem kararları hakkında uygulanır.

2. İşbu sözleşmeye göre,

a) "Hakemlik anlaşması"ndan maksat bir mukaveleye dercedilen hakem şartı veya taraflar arasında aktolunan hakem mukavelesidir; hakem şartının içinde bulunduğu mukavele- nin veya hakem mukavelesinin taraflarca imzalanması, veya tarafların birbirine yolladığı mektup, telgraf yahut teleskriptör metninde mündemiç bulunması ve, kanunları yazılı şeklin gerçekleşmesini aramayan memleketler arasındaki münasebetlerde bu kanunların müsaade ettiği şekiller dairesinde aktedilmiş olması lazımdır.

3730

8.5.1991

b) “hakemlik” terimi ihtilafların sadece belirli hadiseler için seçilmiş hakemler tarafından değil (ad hoc hakemlik) bunların aynı zamanda daimî hakemlik müesseseleri tarafından halledilmesini ifade eder.

c) “muamele merkezi” nden maksat ise hakemlik anlaşmasını akteden müessesenin bulunduğu yerdir.

II. Madde

AMME HUKUKU TÜZEL KİŞİLERİNİN HAKEMLİĞE TABİ OLMA EHLİYETİ

1. İşbu sözleşmenin birinci maddesinin birinci paragrafında derpiş olunan hallerde haklarında tatbiki gereken kanun tarafından “amme hukuku tüzel kişileri” olarak vasıflandırılan tüzel kişiler muteber surette hakemlik anlaşmaları aktetmek yetkisini haizdirler.

2. İşbu sözleşmeyi imzaladığı, tasdik ettiği veya buna katıldığı sırada her devlet, yukarıda zikri geçen yetkiyi açıkladığı muayyen şartlarla hudutlandırıldığını beyan edebilir.

b) İşbu maddenin 2 nci paragrafında derpiş edilen usul dışında tayin edilmiş bir veya birden fazla hakemin yerine başkalarının ikamesi;

c) Hakemlerin yenisini seçmek hakları mahfuz olmak kaydıyla, hakemlik yerinin tayini;

d) Taraflar arasında anlaşma olmaz ve hakemler takip edecekleri usul kaidelerini tespit etmezler ise bunların riayet edeceği usul kaidelerinin, doğrudan doğruya veya daimî bir hakemlik müessesesinin yönetmeliğine atıfta bulunmak suretiyle tespiti,

5. Eğer taraflar ihtilaflarının hallini daimî bir hakemlik müessesesine bırakmayı kararlaştırmışlar ve fakat bunun hangisi olacağını tayin etmemişler ve bu bapta sonradan da bir anlaşmaya varmamışlar ise, davacı yukarıda üçüncü paragrafta derpiş edilen usul dairesinde gerekli tayinin yapılmasını talep edebilir.

6. Eğer hakemlik anlaşması tarafların ihtilaflarının hallini tabi tutmak istedikleri hakemliğin nev’i hakkında daimî bir hakemlik müessesesi vasıtasıyla hakemlik veya özel (ad hoc) hakemlik bir serahati ihtiva etmez ve taraflar bu mesele üzerinde sonradan da uyuşmazlar ise, davacı bu hususta yukarıda 3 üncü paragrafta derpiş edilen usulden faydalanabilmek yetkisini haizdir. Selahiyetli Ticaret Mahkemesi Başkanı veya Özel Komite, tarafları daimî bir hakemlik müessesesine gönderebilecekleri gibi isterlerse, tayin edecekleri müddet içinde, bunları, hakemlerini seçmeye ve aynı müddet içinde hakimliğin cereyanı için gerekli tedbirler üzerinde anlaşmaya davet etmek yetkisini haizdirler. Bu son halde, işbu maddenin 2, 3 ve 4 üncü paragraflarının hükümleri tatbik olunur.

7. Eğer, işbu maddenin 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı paragraflarında sayılı bulunan taleplerden biriyle kendisine başvuru ve zikri geçen paragraflardan birine göre tayin edilen Ticaret Odası Başkanı, talebin sebkettiği andan itibaren 60 gün içinde bunun icaplarını yerine getirmez ise, davacı, ika edilmeyen mezkur görevlerin ifası için özel komiteye başvurmak yetkisini haizdir.

V. Madde

HAKEM MAHKEMESİNİN YETKİSİZLİĞİ DEF’İ

1. Hakemin yetkisizliğini gerektiren bir def’i öne sürmek isteyen taraf bunu hakemlik anlaşmasının yokluğuna, butlanına veya hükümden düşmüş olduğuna dayandırmak isterse,

hakemlik usulünün cereyanı sırasında en geç esasa ait müdafaası ile birlikte dermeyan etmesi, ve eğer def'ini ihtilafli meselenin hallinin hakemin yetkisi dışına çıktığı noktasına tevcih ederse, bahis konusu yetkiyi aşan meselenin hakemlik usulü sırasında ortaya atıldığı anda derhal öne sürmesi lazımdır. Eğer tarafların bahis konusu def'i öne sürmek hususundaki gecikmesi hakemin muteber addettiği bir sebepten ileri gelmiş ise, hakem, def'in kabule şayan olduğuna karar verebilir.

2. Yukarıda 1 inci paragrafta derpiş edilen ve aynı paragrafın koyduğu müddet içinde dermeyan edilmeyen defiler, hakemin tatbik ettiği kanun gereğince münhasıran tarafların ileri sürebileceği defilerden ise hakem usulünün müteakip safhasında nazara alınamaz ve eğer bu defiler, ihtilafa esas veya hakem kararının icrası bakımından el koyan adlî mahkemenin kanunlar ihtilafı kaidelerinin tayin ettiği kanuna göre, tarafların ihtiyatına terkedilen def'ilerden ise, ihtilafın esasına veya hakem kararının icrasına taalluk eden muhakeme usulünün, müteakip safhasında öne sürülemez. Bununla beraber mahkemenin def'in vaktinden sonra öne sürüldüğü hakkındaki hakem tarafından verilen kararı kontrol yetkisi mevcuttur.

3. Mahkeme kanununun derpiş ettiği sonraki kazaî kontrol imkânları mahfuz kalmak üzere yetkisi münakaşalı olan hakemin yeddini ihtilafıtan ref etmesi caiz olmayıp onun gerek kendi selahiyeti gerekse hakemlik anlaşmasının yahut bunun bir cüz'ünü teşkil ettiği esas mukavelelerin varlığı veya muteberliği hakkında hüküm vermeye yetkisi vardır.

VI. Madde

KAZAÎ SELAHİYET

1. Hakemlik anlaşması akdedenlerden birinin müracaatı üzerine ortada hakemlik anlaşması mevcut olduğu iddiasıyla işe vaziyet eden mahkemeye karşı davalı tarafından öne sürülecek selahiyetsizlik def'i, işe vaziyet eden mahkeme kanununun selahiyetsizlik def'ini usule veya esasa müteallik bir mesele telakki etmesine göre, hakkın düşmesi müeyyidesi altında, esasa ait iddia müdafadan evvel veya bununla birlikte öne sürülmek lazımdır.

2. Âkit devlet mahkemelerinin bir hakemlik anlaşmasının mevcudiyeti veya muteberliği hakkında karar vermeleri gerektiği zaman bunu akteden tarafların ehliyeti için haklarında tatbiki gereken kanun hükümlerine göre ve diğer hallerde :

- a) Tarafların hakemlik anlaşmasını tabi kıldıkları kanuna;
- b) Bu bapta anlaşmada sarahat yoksa hakem kararının verileceği memleket kanununa;
- c) Taraflar hakemlik anlaşmasını tabi kıldıkları kanun hakkında sakıt kalmışlar ve meseleye adlî mahkemece el koyduğu zaman hakem kararının nerede verileceği tayin edilemiyor ise işe el koyan mahkemenin kanunlar ihtilafı kaidesi gereğince selahiyetli olan kanun hükümlerine göre, karar vereceklerdir.

İşe el koyan mahkemenin kanununa göre bir ihtilafın hakemlik yolu ile halli caiz değilse bu mahkeme hakemlik yolu anlaşmasının tanınması talebini reddedebilecektir.

3. Eğer adlî mahkemelere her hangi müracaat yapılmadan evvel taraflar arasındaki ihtilafın halli için hakem usulüne başlanmış ise, aynı ihtilafın halli veya taraflar arasındaki hakemlik mukavelesinin yokluğunun, hükümsüzlüğünün veya hükümden düştüğünün tespiti için kendilerine başvuru olan Âkit Devlet adlî mahkemeleri ciddî sebepler olmadıkça hakem mahkemesinin selahiyeti hakkında karar ittihazi hususunu hakem kararının verildiği ana kadar talik edeceklerdir.

4. İhtiyatî veya muhafaza tedbirlerinin alınması için adlî bir makama müracaat edilmesi hakemlik anlaşmasıyla telif olunmaz mahiyette sayılamayacağı gibi işin esas bakımından adlî mahkemeye tevdi edildiği manasına da alınmamalıdır.

VII. Madde

TATBİK EDİLECEK HUKUK

1. Taraflar hakemlerin ihtilafın esasına tatbik edecekleri hukuku tayin etmekte serbesttirler. Eğer taraflar tatbik edilecek hukuku kararlaştırmamışlar ise hakemler ihtilafın nev'ine göre münasip görecekları Kanunlar ihtilafı kaidesinin tayin ettiği kanunu tatbik edeceklerdir. Her iki halde hakemler mukavele hükümlerini ve ticarî adetleri nazara alacaklardır.

2. Taraflar kararlaştırdıkları ve hakemliğin tabi olduğu kanun cevaz verdiği takdirde hakemler "dostane aracı" olarak ihtilafı halledeceklerdir.

VIII. Madde

HAKEM KARARININ GEREKÇELERİ

Tarafların hakem kararının gerekçeler ihtiva edeceğini kararlaştırdıkları aslolarak kabul olunur, meğer ki bunlar,

a) Hakem kararının gerekçeler ihtiva etmeyeceğini sarahaten tayin etmiş; veya

b) İhtilaflarının hallini hakem kararlarının gerekçeler ihtiva etmesi mutad olmayan bir hakem usulüne tabi kılmış olsunlar; ancak, bu son halde, taraflar veya bunlardan biri hakem usulü mürafaalı cereyan etmiş ise mürafaanın sonundan evvel, mürafaasız cereyan etmiş ise hakem kararının yazılmasından önce, bunun mucip sebepler ihtiva etmesini sarahaten talep edecek olurlarsa karar mucip sebepli olarak verilir.

IX. Madde

HAKEM KARARLARININ İPTALİ

1. İşbu sözleşmeye tabi bir hakem kararının Âkit bir devlet ülkesinde iptal edilmesi, iptalin karar altına alındığı devlet hakem kararının, ülkesi içinde verildiği veya kanununun hükümüne tebean ittihaz edildiği devlet olmadıkça, ve iptal kararı aşağıda yazılı sebeplerden birine dayanılarak verilmedikçe hakem kararını diğer bir Âkit Devlet ülkesinde tanımadan veya icradan çekinme sebebi teşkil etmeyecektir.

a) Hakemlik anlaşması akteden taraflar haklarında tatbiki gereken kanun gereğince ehliyetli iseler veya zikri geçen anlaşma taraflarca tabi kılındığı kanuna, eğer bu bapta sarahat mevcut değilse hakem kararının verildiği memleket kanununa göre hükümsüz ise; veya

b) İptal talebinde bulunan taraf hakemin tayininden veya hakem prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş yahut da diğer bir sebep yüzünden iddia ve müdafaa vasıtalarını ikame etmek imkânını elde edememiş ise; veya

c) Hakem kararı, hakem mukavelesinde veya hakem şartında derpiş edilmeyen bir uyumsuzluğa ilişkin ise yahut hakem mukavelesi veya hakem şartının şumulünü aşan hükümler ihtiva ediyor ise, bununla beraber hakem kararının hakemliğe tabi tutulan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerinden ayırt edebilecek durumda ise hakemliğin şumulüne giren hükümlerin iptali cihetine gidilmeyecektir.

d) Hakem mahkemesinin teşekkül veyâ hakem usulünün cereyanı tarafların anlaşması-na ve anlaşma olmayan hallerde, işbu sözleşmenin IV. madde hükmüne uygun olmamış ise,

2. İşbu maddenin 1 inci paragrafının hükmü, New York Sözleşmesine taraf olan Âkit Dev-letler arasındaki münasebetlerde münhasıran yukarıda sayılan iptal sebeplerine hasretmek ne-ticesini doğurur.

X. Madde

SON HÜKÜMLER

1. İşbu Sözleşme, Avrupa Ekonomik Komisyonu üyesi olan memleketler ile zikri geçen komisyona ait vekaletnamenin 8 nci paragrafının hükümleri dairesinde Komisyona istişarî yet-ki ile kabul edilen memleketlerin imzasına veya katılmasına açıktır.

2. Avrupa Ekonomik Komisyonu vekaletnamesinin 11 inci paragrafı hükmü gereğince bu komisyonun faaliyetlerinin bazılarında iştirake mezun olan memleketler işbu sözleşmenin mer'-iyete girmesinden sonra ona katılma suretiyle Âkit Taraf vasfını almak yetkisini haizdirler.

3. İşbu Sözleşme 31 Aralık 1961 tarihine kadar mezkûr gün dahil olmak üzere imzaya açık bulundurulacaktır. Bu tarihten sonra sözleşme katılmaya açık olacaktır.

4. İşbu sözleşme onaylanacaktır.

5. Onaylama veya katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

6. Âkit Taraflar işbu Sözleşmeyi imza, onaylama yahut buna katılırken Birleşmiş Millet-ler Teşkilatı Genel Sekreterine, Başkanları işbu Sözleşmenin IV üncü maddesinin yetkili Tica-ret Odaları Başkanlarına tevdi ettiği görevleri deruhte edecek olan, Ticaret Odalarının veya diğer müesseselerin bir listesini tevdi edecektir.

7. İşbu sözleşmenin hükümleri Âkit Devletler tarafından hakemlik konusunda aktedil-miş ve edilecek iki yahut çok taraflı anlaşmaların muteberliğine hâlel getirmez.

8. İşbu sözleşme yukarıda 1 inci paragrafta zikri geçen beş memleketin onaylama veya katılma senetlerini tevdi ettikten itibaren 90. günde yürürlüğe girecektir. Sonradan onaylaya-cak veya katılacak olan her memleket için de bu sözleşme tasdik veya katılma belgesinin tevdi-inden itibaren 90. gün yürürlüğe girer.

9. Her Âkit Taraf Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine hitaben yapacağı ihbar ile işbu sözleşmeyi feshedebilecektir.

Fesih, Genel Sekreter tarafından ihbar tebelluğ edildiğinden 12 ay sonra hüküm ifade eder.

10. Eğer, işbu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra fesih ihbarları dolayısıyla Âkit-lerin adedi beşten aşağı incek olursa son fesih ihbarının hüküm ifade ettiği andan itibaren işbu sözleşme yürürlükten düşer.

11. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, 1 inci paragrafta derpiş edilen ve 2 nci paragraf hükmüne binaen Âkit Taraf vasfını alan memleketlere :

a) II nci maddenin 2 nci paragrafı gereğince yapılan beyanları,

b) İşbu maddenin 1 inci ve 2 nci paragrafları gereğince yapılan onaylama ve katılmaları,

3730

8.5.1991

- c) İşbu maddenin 6 ncı paragrafı gereğince gelen bildirimleri,
d) Yukarıda zikri geçen 8 inci paragraf hükmü gereğince işbu sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihleri,
e) İşbu maddenin 9 uncu paragrafı gereğince yapılan fesih ihbarlarını,
f) Yukarıda zikri geçen 10 uncu paragraf hükmü gereğince işbu sözleşmenin yürürlükten kalktığını, tebliğ edecektir.

12. İşbu sözleşmenin aslı 31 Aralık 1961 tarihinden sonra Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine tevdi edilir ve bu makamı yukarıda 1 inci ve 2 nci paragrafta derpiş edilen her memlekete, sözleşmenin aslına uygunluğu tasdik edilmiş bir suretini gönderir.

Yukarıda yazılı esbaba binaen aşağıda imzası bulunan yetkili şahıslar Cenevre'de, 21 Nisan 1961 tarihinde, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerinde kaleme alınan, her üç metni müsavi surette muteber olan ve tek nüsha olarak TANZİM EDİLEN işbu sözleşmeyi imza etmişlerdir.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Cilt	Birleşim	Sayfa
33	22	106
55	59	3
60	114	156,163,240:245

I - Gerekçeli 499 S. Sayılı Basmayazı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 114 üncü Birleşim tutanağına bağlıdır.

II - Bu Kanunu; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Adalet ve Dışişleri Komisyonları görüşmüştür.

III - Esas No. : 1/630